

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Анотація. Розглянуто питання обліку наявності та руху транспортних засобів як окремої групи основних засобів, визначено його особливості, відмінні та спільні риси порівняно з обліком інших груп основних засобів.

Аннотация. Рассмотрены вопросы учета наличия и движения транспортных средств как отдельной группы основных средств, определены его особенности, отличные и общие черты по сравнению с учетом других групп основных средств.

Annotation. The problem of accounting availability and movement of vehicles as a separate group of assets is considered, its peculiarities, distinctive and common features in comparison with accounting other groups of main assets are defined.

Ключові слова: основні засоби, транспортні засоби, наявність транспортних засобів, рух транспортних засобів, особливості обліку.

Для автотранспортних підприємств послуги з перевезення вантажів і пасажирів є основними видами діяльності. В зв'язку з цим на таких підприємствах відбувається постійний рух транспортних засобів, який повинен бути належно відображений у системі обліку. Автомобільна галузь стрімко розвивається, що зумовлює потребу в розробці нових підходів до організації обліку наявності та руху транспортних засобів. Зважаючи на це, особливої актуальності набувають дослідження теоретичних і практичних аспектів організації обліку транспортних засобів підприємства.

Проблеми обліку транспортних засобів досліджує обмежене коло авторів, серед яких найбільш вагомий внесок зробили такі вчені, як: Чижевська Л. В., Береза С. Л., Бутинець Т. А., Горяєва М. С., Пасенко Н. С., Грабова Н. Н., Добровський В. Н. та ін. [1 – 4].

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей обліку наявності та руху транспортних засобів, його відмінних та спільних рис порівняно з обліком інших груп основних засобів.

Об'єктом дослідження є процес використання транспортних засобів, який підлягає відображенню в системі обліку.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку наявності та руху транспортних засобів на підприємствах України.

Автотранспортні засоби зазвичай належать до окремої групи основних засобів. Експлуатація автотранспортного засобу без його реєстрації в органах ДАІ заборонена чинним законодавством. Тому без реєстрації і видачі реєстраційних номерів неможливо ввести автомобіль в експлуатацію [1, с. 672].

Синтетичний облік ведеться на субрахунку 105 "Транспортні засоби" рахунка 10 "Основні засоби".

Слід зазначити, що для обліку автомобілів на підприємстві застосовуються такі типові форми первинного обліку [5]:

03-1 "Акт прийняття-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів";

03-2 "Акт прийняття-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів";

03-4 "Акт списання автотранспортних засобів";

03-6 "Інвентарна картка обліку основних засобів";

03-7 "Опис інвентарних карток з обліку основних засобів";

03-8 "Картка обліку руху основних засобів";

03-9 "Інвентарний список основних засобів";

03-16 "Розрахунок амортизації автотранспорту".

Надходження транспортного засобу можливе різними шляхами: придбання за кошти, безоплатне одержання, внесок до статутного фонду, за бартером, на умовах товарного кредиту тощо.

Щодо особливостей обліку надходження транспортних засобів можна відмітити, що всі зазначені варіанти, окрім безоплатного одержання, відображаються майже так само, як й інші групи основних засобів. Єдиною відмінністю є те, що до першої вартості автотранспорту включаються суми вартості послуг з реєстрації автотранспортного засобу; суми ввізного мита (при імпорті автотранспорту); витрати зі страхування ризиків; суми збору на обов'язкове державне пенсійне страхування (при придбанні легкового автомобіля), які не включаються до першої вартості основного засобу іншої групи [2, с. 592].

Особливістю при оприбуткуванні безоплатно отриманих об'єктів є те, що дохід визнається не відразу. Нараховуючи щомісячно амортизацію на безоплатно отримані основні засоби, залишок додаткового капіталу зменшують на суму, пропорційну амортизаційним відрахуванням, з одночасним визнанням іншого доходу, що

Оприбуткування отриманих об'єктів

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	дебет	кредит
Здійснено попередню оплату доставки автомобіля	371	311
Відображено податковий кредит з ПДВ з доставки	641	644
Безоплатно отримано автомобіль за справедливою вартістю	152	424
Включено вартість доставки до першої вартості автомобіля	152	685
Списано податковий кредит з ПДВ у вартості отриманих послуг з доставки	644	685
Відображено взаємозалік заборгованостей	685	371
Введено автомобіль до господарського обороту	105	152
Нараховано амортизацію на автомобіль у наступному місяці після введення до господарського обороту	23, 91, 92, 93, 94	131
Відображено дохід від безоплатно отриманого автомобіля	424	745

Не можна не зазначити, що при надходженні основних засобів можливий ще один варіант: який зазвичай відсутній на автотранспортному підприємстві: надходження в результаті будівництва.

Як і для всіх основних засобів протягом строку експлуатації передбачено технічне обслуговування та ремонт транспортних засобів, який може проводитися двома шляхами:

підрядним (із залученням станції технічного обслуговування);
господарським.

Можна сказати, що на даному етапі особливих рис обліку не спостерігається.

Також протягом строку експлуатації підприємство може надавати або брати транспортні засоби в оренду.

Оренда транспортних засобів поділяється на операційну та фінансову та нічим не відрізняється від оренди інших груп основних засобів [3, с. 258].

Слід розглянути облік операцій з вибуття транспортних засобів. Існує кілька способів вибуття транспортних засобів:

продаж за грошові кошти;

ліквідація за власною ініціативою або з об'єктивних причин;

внесення до статутного капіталу іншого підприємства [4, с. 148].

При вибутті транспортних засобів, на погляд автора, виникають деякі особливості обліку первинних документів.

Операції з продажу автомобіля оформляються договором купівлі-продажу, який завіряється нотаріально.

В аналітичному обліку списання автотранспортного засобу у зв'язку з продажем документується актом прийняття-передачі (внутрішнього переміщення) за ф. № 03-1, який складається у трьох екземплярах. Перші два підприємство-продавець залишає у себе, а третій разом з інвентарною картою передає покупцю.

Продаж автотранспортного засобу у бухгалтерському обліку супроводжується визначенням доходу від цієї операції з одночасним списанням на витрати залишкової вартості та нарахованого зносу, як зображено в табл. 2 [4, с.152].

Продаж автотранспортного засобу

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	дебет	кредит
Списано знос автомобіля	131	105
Переведено автомобіль до складу необоротних активів, які утримуються для продажу	286	105
Відображено дохід від реалізації автомобіля	680	712
Нараховано ПДВ	712	641
Списано собівартість автомобіля	943	286
Списано дохід на фінансові результати	712	791
Списано собівартість автомобіля на фінансові результати	791	943
Отримано оплату за автомобіль	311	680

У випадку повного морального або фізичного зносу автомобіля, недоцільності його ремонту та модернізації, а також за непередбаченими обставинами (аварія, крадіжка) підприємство може прийняти рішення про його ліквідацію. При ліквідації необхідно оформити це документально актом списання за ф. № 03-4, який складає комісія у двох примірниках. Один примірник передається до бухгалтерії, другий залишається у особи, яка відповідає за збереження, і є підставою для здачі на склад матеріальних цінностей або металобрухту. На підставі акта списання в інвентарній картці за ф. № 03-6 та опису інвентарних карток відображається відповідний запис про вибуття транспортного засобу [4, с. 154].

При вибутті автомобіля як внесення до статутного капіталу іншого підприємства документально оформлюється акт прийняття-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. № 03-1). Новому власнику також передають інвентарну картку на автомобіль [4, с. 156].

Отже, у ході дослідження були проаналізовані особливості обліку наявності та руху транспортних засобів, виявлені його спільні та відмінні риси порівняно з обліком інших груп основних засобів.

Таким чином, можна зробити висновок, що для полегшення та підвищення ефективності обліку на автотранспортних підприємствах була розроблена спеціальна система обліку наявності та руху автотранспорту. Слід зазначити, що в цілому ця система дуже схожа на систему обліку інших груп основних засобів, однак існує ряд відмінностей, який і обумовлює її особливість.

Наук. керівн. Шушлякова О. В.

Література: 1. Бухгалтерський облік : навч. посібн. / [Т. А. Бутинець, Л. В. Чижевська, С. Л. Береза]. – Житомир : ВД "ЖІТІ", 2010. – 712 с. 2. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : ВД "Рута", 2009. – 734 с. 3. Облік у галузях виробництва і послуг : навч. посібн. / [Ю. Д. Маляревський, М. С. Горяєва, Н. С. Пасенко та ін.]. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2008. – 398 с. 4. Бухгалтерський облік на виробничих і в торгових підприємствах : навч. посібн. / [Н. Н. Грабова, В. Н. Добровський] – К. : ВД "Генеза", 2009. – 219 с. 5. Наказ Міністерства статистики № 352 від 29.12.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uazakon.com/documents/date_5y/pg_inklwe/index.htm.